

1

Answer key

63650

(Time: 3 Hours)

[Total Marks: 100]

N. B.:-All questions are compulsory.

सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

All question carry equal marks.

सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

Figures to the right indicate full marks.

उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Text: Prose and Poetry-1

Q.1. Translate any **two** of the following:

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे भाषांतर करा.

[20]

a) "अथ खो, भिक्खवे, काळी दासी दिवातरंयेव उट्ठासि। अथ खो, भिक्खवे, वेदेहिका गहपतानी काळि दासिं एतदवोच- 'हे जे, काळी'ति। 'किं, अय्ये'ति? 'किं, जे, दिवा उट्ठासी'ति? 'न ख्वय्ये, किञ्ची'ति। 'नां वतं किञ्चि, पापि दासि, दिवा उट्ठासी'ति कुपिता अनत्तमना अग्गळसूचिं गहेत्वा सीसे पहारं अदासि, सीसं वोभिन्दि। अथ खो, काळी दासी भिन्नेन सीसेन लोहितेन गलत्तेन पटिविस्सकानं उज्झापेसि- 'पस्सथय्ये, सोरताय कम्मं; पस्सथय्ये, निवाताय कम्मं, पस्सथय्ये, उपसन्ताय कम्मं! कथञ्चि नाम एकदासिकाय दिवा उट्ठासीति कुपिता अनत्तमना अग्गळसूचिं गहेत्वा सीसे पहारं दस्सति, सीसं वोभिन्दिस्सती'ति।

उत्तर:- तेव्हा भिक्खुनो! काली दासी दिवस खूप वर आल्यावर उठली. नंतर भिक्खुनो वैदेहिक गृहिणी काली दासीला म्हणाली, 'अरा काली' 'कय आहे आर्या?' 'क ग, दिवस माथ्यावर आल्यावर उठलीस?' 'कही नाही आर्या.' 'कही नाही कसे? ही आमची दुष्ट दासी दिवस माथ्यावर आल्यावर उठते' असे म्हणून रागावून, असंतुष्ट होऊन तिने लाटणे फेकून मारले. डोकें फुटले. तेव्हा भिक्खुनो, काली दासी जखम झालेल्या डोक्यातून रक्त वाहत असतानाच शेजाऱ्यापाजाऱ्यांना ओरडून सांगू लागली, 'माझ्या नम्र मालकिणीला बघा, माझ्या शांत मालकिणीला बघा. कय केंणी बिचाऱ्या दासीला उशिरा उठली म्हणून रागावून लाटण्याने मारुन डोकें फेडील?'

b) "उपेहि सरणं बुद्धं, धम्मं सङ्खच्च तादिनं।

समादियाहि सीलानि, तं ते अत्थाय हेरिहति" ॥

"उपेमि सरणं बुद्धं, धम्मं सङ्खच्च तादिनं।

समादियामि सीलानि, तं मे अत्थाय हेरिहति ॥

"ब्रह्मबन्धु पुरं आसिं, अज्जमिह सच्चब्राह्मणो।

तेविज्जो वेदसम्पन्नो, सोत्तियो चमिह न्हातको"ति ॥

उत्तर:- 14. तर मग बुद्ध, धम्म आणि कोणत्याही परिस्थितीत समता ढळू न देणाऱ्यांच्या संघाला शरण जा. (पंच)शील ग्रहण कर. तेच तुझ्या कल्याणाचे होईल.

15. मी बुद्ध, धम्म आणि कोणत्याही परिस्थितीत समता ढळू न देणाऱ्यांच्या संघाला शरण जातो. (पंच) शील ग्रहण करतो. तेच माझ्या कल्याणाचे होईल.

16. मी पूर्वी मानमात्र ब्राह्मण होतो. आज मी खऱा ब्राह्मण झालो आहे. तीन विद्या जाणणाग, वेदसंपन्न, श्रोत्रिय आणि (खऱ्या अर्थाने) स्नातक आहे.

- c) उपरज्जं महिन्दस्स, दातुकामो पि भूपति ।
 ततो पि अधिकासा ति, पब्बज्जयेव रोचयि ॥
 पियं पुत्तं महिन्दज्ज, बुद्धिरूपबलोदितं ।
 पब्बज्जा पेसि समहं, सङ्ग मित्तज्ज धीतरं ॥
 तदा वीसतिवस्तो सो, महिन्दो राजनन्दनो ।
 सङ्गमित्ता राजधीता, अट्टारससमा तदा ॥

उत्तर:-११. राजा, महिन्द्राला उपराजा बनवू इच्छित होता, परंतु प्रव्रज्जेलात्या (उपराजाच्या पदा) पेक्षा सुद्धा अधिक महत्त्वपूर्ण समजून, त्याने या (पदाला) पसंत (रुची निर्माण केली)केले.
 १२. बुद्धी, रूप, आणि बलांनीयुक्त, प्रिय पुत्र महिन्द्र आणि पुत्री संघमित्त्राला राजाने मोठ्या समारोहासह प्रव्रज्जीत केले.
 १३. तेव्हा (प्रव्रज्जेच्या वेळी) राजपुत्र महिन्द्र वीस वर्षांचा आणि राजकुमारी संघमित्त्रा अठरा वर्षांची होती.

Q.2. Give reference to context any two of the following:

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा.

a) नागसेनसद्दो येव नु खो, भन्ते, नागसेनो ति ?

उत्तर:- पञ्जत्तिपञ्ही- भन्ते नागसेन, 'नागसेन' हा केंद्र एक शब्द आहे काय ?

b) बालकानं पिता थेरो, परागारेसु भिक्खति ॥

उत्तर:- महासालसुत्तं - मुलांचा हा म्हातारा बाप दुसऱ्याच्या दरवाज्यावर भीक मागत आहे.

c) सच्चवेन मे समो नत्थि, एसा मे सच्चपारमी ति ॥

उत्तर:- मच्छराजचरिया- सत्यामध्ये माझ्या सारखा अन्य कोणी नाही, ही माझी सत्य पारमिता आहे.

Q.3. Answer any two of the following:

खालीलपैकी कोणतेही दोन सोडवा.

A] Fill in the blanks. (रिकाम्या जागा भरा.)

१. अट्टसासुं खो ते हत्थिभण्डा भगवन्नं तं गच्छं पटिपन्नं। (हत्थिभण्डा / गहपत्तानि)
२. तस्स अत्थाय वेसी आनीता अहोसि। (वेसी / कल्याणा)
३. अथ खो नाळागिरि हत्थी हत्थिसालं गन्त्वा सके ठाने अट्टासि। (नाळागिरि / परागारेस)
४. "एवरूपं सच्चवरं, कत्वा वीरियमुत्तमं। (चागी / वीरियमुत्तमं)
५. माकासि पापकं कम्मं, आवि वा यदि वा रहां। (बलं / पापकं)

B] Complete the verses. (ओळी पूर्ण करा.)

१. "लभेय्याम मयं, भन्ते, भगवतो सन्तिके पब्बज्जं,
२. "येहि जातेहि नन्दिस्सं, येसज्ज भवमिच्छिसं।
३. "सङ्गारा नागसेनो ति ? "न हि महाराजा ति।
४. "सचे इमा नदियो ते, पापं पुब्बे कतं वहुं।
५. तादिसो पि महाचागी, दायादो सासनस्स न।

C] Match the pairs. (जोड्या जुळवा.)

१. राज	चित्तं
२. मुदु	जातका
३. खत्तिय	कम्मा

४. पाप
५. वीसति

वस्सो
सुखुमालो

उत्तर:- [1.राज-जातका, २.मुदु-चित्ते, ३.खत्तिय-सुखुमालो, ४.पाप-कम्मा, ५.वीसति-वस्सो]

Q.4. Attempt any **two** of the following:

खालीलपैकी कोणतेही दोन सोडवा.

[20]

A] Declension of nouns. (नामाची विभक्ती चालवा.)

१. भिक्खु,

२. सुजाता.

उत्तर:-

विभक्ती	'भिक्खु'-उकारान्त पुल्लिङ्गी शब्द	
	एकवचन	अनेकवचन
पठमा	भिक्खु	भिक्खु, भिक्खवां
दुतिया	भिक्खु	भिक्खु, भिक्खवां
ततिया,	भिक्खुना	भिक्खुहि, भिक्खुभि
चतुर्थी, छट्ठी	भिक्खुना, भिक्खुम्या	भिक्खुनं,
पञ्चमी	भिक्खुना, भिक्खुना, भिक्खुम्मा	भिक्खुहि, भिक्खुभि
सप्तमी	भिक्खुहि, भिक्खुमिं	भिक्खुसु, भिक्खुसु
आलपन (संबोधन)	भिक्खु	भिक्खु, भिक्खवं, भिक्खवां

विभक्ती	'सुजाता' आकारान्त त्रिलिङ्गी शब्द	
	एकवचन	अनेकवचन
पठमा	सुजाता	सुजाता, सुजातायो
दुतिया	सुजातं	सुजाता, सुजातायो
ततिया	सुजाताय	सुजाताहि, सुजाताभि
चतुर्थी	सुजाताय	सुजातानं
पञ्चमी	सुजाताय	सुजाताहि, सुजाताभि
छट्ठी	सुजाताय	सुजातानं
सप्तमी	सुजाताय, सुजातायं	सुजातासु
आलपन	सुजाते	सुजाता, सुजातायो

B] Declension of pronouns (सर्वनामाची विभक्ती चालवा.)

१. Second person pronouns: Tumha (तुम्ह), (द्वितीय पुरुष वाचक सर्वनाम- 'तुम्ह')

उत्तर:-

विभक्ती	द्वितीय पुरुष वाचक सर्वनाम, 'तुम्ह'	
	एकवचन	अनेकवचन
पठमा	त्वं, तुवं	तुम्ह, वो
दुतिया	त्वं, तुवं, तं, तवं	तुम्हाकं, तुम्हे, वो
ततिया, पञ्चमी	तया, त्वया, ते	तुम्हेहि, तुम्हेभि, वो
चतुर्थी, छट्ठी	तव, तुय्हं, तुम्हं, ते	तुम्हाकं, तुम्हे, वो
सप्तमी	त्वयि, तयि	तुम्हेसु

'अहं' आणि 'तुम्ह' या सर्वनामांचे रूप तिन्ही लिंगात समान असतात.

२. Third person pronouns Masculine: Ta (त). (ततिय पुरुष वाचक सर्वनाम 'त' पुल्लिङ्गी)

तृतीय पुरुष वाचक सर्वनाम
पुल्लिङ्गी 'त' = तो

विभक्ती	एकवचन	
	एकवचन	अनेकवचन
पठमा	सो	तं, ने
दुतिया	तं, नं	तं, ने
ततिया	तेन, नेन	तेहि, नेभि, तेहि, नेभि
चतुर्थी, छट्ठी	तस्स, अस्स, नस्स	तेसं, तेसानं, नेसानं

4

पञ्चमी	तम्हा, अम्हा, तम्हा	नेहि, नेभि
गत्तमी	तम्हि, अम्हि, तम्हिं, अम्हिं	तेमु

C] Read the given passage and answer the questions thereon. (in Pali)

दिलेला उतारा वाचा आणि पालि भाषेतून प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१. अञ्जतरस्सापि दुग्गतपुरिसस्स भरिया सत्तभूमिकस्स पासादस्स उपरितले ठिता एकं वातपानकवाटं विवरित्वा राजानं ओलोकेत्वाव अपगच्छि। रज्जो पुण्णचन्दो वलाहकन्तरं पविट्ठो विय उपद्वासि। सो तस्सा पटिबद्धचित्तो हत्थिक्खन्धतो पतनाकारप्पतो विय हुत्वा खिप्पं नगरं पदक्खिणं कत्वा अन्तेपुरं पर्विसित्वा एकं विस्सासकं अमच्चं आह-“असुकद्धाने ते मया ओल्लोकितपासादो दिट्ठो”ति? “आम, देवा”ति। “तत्थेकं इत्थि अहसा”ति? “अहसं, देवा”ति। “गच्छ, तस्सा ससामिकअसामिकभावं जानाही”ति। सो गन्त्वा तस्सा ससामिकभावं जत्वा आगन्त्वा रज्जो “ससामिका”ति आरोचेसि। अथ रज्जो “नेन हि नग्सा सामिकं पक्कोसाही”ति वुत्ते सो गन्त्वा, “एहि, भो, गजा तं पक्कोसती”ति आह।

१. दुग्गतपुरिसस्स भरिया कुहिं ठत्वा किं अकासि ?

उत्तर:- दुग्गतपुरिसस्स भरिया सत्तभूमिकस्स पासादस्स उपरितले ठत्वा एकं वातपानकवाटं विवरित्वा राजानं ओलोकेत्वाव अपगच्छि।

२. रज्जो तस्सा पटिबद्धचित्तो अमच्चं किं आह ?

उत्तर:- रज्जो तस्सा पटिबद्धचित्तो अमच्चं आह “असुकद्धाने ते मया ओल्लोकितपासादो दिट्ठो”ति? “आम, देवा”ति। “तत्थेकं इत्थि अहसा”ति? “अहसं, देवा”ति। “गच्छ, तस्सा ससामिक असामिकभावं जानाही”ति।

३. अमच्चो रज्जं किं आरोचेसि ?

उत्तर:- अमच्चो रज्जं “ससामिका”ति आरोचेसि।

Q.5. Write short notes on any two:

[20]

खालीलपैकी कोणतेही दोहोंवर टीपा लिहा.

a] Point out the uniqueness of the 'भद्रवर्गियवत्थु'.

'भद्रवर्गियवत्थु'ची विशेषता स्पष्ट करा.

b] What you learn from the 'नाळगिरिहत्थीपेसनं' Explain in your own words.

'नाळगिरिहत्थीपेसनं' या पाठातून तुम्ही काय शिकलात? तुमच्या स्वतःच्या शब्दात स्पष्ट करा.

c] Narrate in brief 'सिरिमण्डत्थेग्गाथा' and explain the central idea.

'सिरिमण्डत्थेग्गाथा'थोडक्यात कथन करा आणि त्याची मध्यवर्ती कल्पना स्पष्ट करा.

d] With the help of 'चित्तवग्गो', explain in detail the given gatha.

'चित्तवग्गो'च्या आधारे दिलेली गाथा सविस्तर स्पष्ट करा.

न तं माता पिता करियरा, अञ्जे वापि च ज्ञातका।

सम्मापणिहितं चित्तं, सेय्यसो नं नतो करे ॥